

Årsberetning for Odense Bys Museers forskningsudvalg 2017

Årsberetningen er en kort, sammenfattende beskrivelse af forskningsaktiviteterne i 2017. Beretningen indeholder en status over gennemførte og igangværende forskningsprojekter samt en opsummering af publiceringens omfang og karakter. Opgørelsen er suppleret med en oversigt over projekter under ansøgning eller forberedelse.

Forskningsudvalgets sammensætning

Ved udgangen af 2017 bestod forskningsudvalget af:

Jens Toftgaard, kulturarvschef, ph.d. i historie (formand)
 Mads Runge, forskningscenterleder, ph.d. i arkæologi
 Mogens Bo Henriksen, museumsinspektør, ph.d. i arkæologi
 Camilla Schjerning, museumsinspektør, ph.d. i historie
 Ejnar Stig Askgaard, overinspektør, mag.art. og ph.d.-stipendiat i nordisk litteratur
 Christian Hviid Mortensen, museumsinspektør, ph.d. i kulturstudier

Eksterne medlemmer:

Gitte Hansen, professor Middelalderarkeologi, Universitetsmuseet i Bergen
 Jacob Bøggild, professor mso, H.C. Andersen Centret, Institut for Kulturvidenskaber, SDU
 Jeppe Nevers, professor mso, Center for Maritim og Erhvervshistorie, Institut for Historie, SDU

Ny forskningsstrategi

Efter udløbet af forskningsstrategien 2012-16 var det nødvendigt at formulere en ny strategi for perioden 2017-21. Flere enkeltstående dokumenter kunne nu sammenskrives til en strategi, der udpeger H.C. Andersen og forskningsprogrammet Centrum som hovedsatsningsområder. Samtidig opstiller strategien målsætningen om at ”at markere sig som en af landets førende, forskende kulturinstitutioner med en nationalt og internationalt anerkendt forskningsprofil inden for de to forskningsfelter defineret i strategiens forskningsprogrammer.” Strategien understreger forskningens betydning for det samlede museum og hvordan den indgår nært i samspil med museets øvrige opgaver. Samtidig betoner strategien at forskningen skal være med

Afsluttede forskningsprojekter 2017

Shop, consumer, city. Retailing, consumption and urban geographies 1660-2000 (2015-17)

I relation til forskningsprogrammet CENTRUM deltog Odense Bys Museer sammen med Dansk Center for Byhistorie, Industrimuseet i Horsens, Center for Erhvervshistorie, SDU m.fl. i et FKK-finansieret netværksamarbejde om byer, forbrug og detailhandel. Jens Toftgaard var medlem af styregruppen. Der er afholdt tre seminarer og udgivet antologien *Forbrugets kulturhistorie. Butik, by og forbrugere efter 1660*.

Medier som kulturarv (Christian Hviid Mortensen)

Det medie-museologiske spor i Mediemuseets forskningsstrategi handler om at afsøge, hvad mediekulturarv er og hvad det kan være – især i en museal kontekst. Christian har lavet en tidslig og geografisk mapping af udbredelsen af medie- og kommunikationsorienterede museer i verden. I forbindelse med sin deltagelse i forskningsgruppen for Kulturel Transformation, skrev Christian et kapitel til en antologi om aktuel kulturanalyse omkring Olsen-banden som erindringssted med udgangspunkt i Pierre Noras begreb.

Parodical Perspectives: Media self-reflexivity and critique in pop-culture (Christian Hviid Mortensen)

Med udgangspunkt i medieteorikeren Marshall McLuhan's ide om, at vi for at forstå det samtidige mediemiljø, må etablere et anti-miljø, hvorfra vi kan få det nødvendige perspektiv, analyseres forskellige aktuelle popkulturelle produkter fx tegneserien *Transmetropolitan* og tv-serier som *The Simpsons* og *Black Mirror*, eller journalistisk satire som *De uaktuelle nyheder* og *Rokokoposten*, der alle indeholder en parodisk kritik af vores nuværende mediekultur. Christian har bidraget med et kapitel om *Transmetropolitan* til antologien *Cyberpunk and*

Visual Culture (Routledge, 2017). Det er en underliggende hypotese i projektet, at sådanne anti-miljøer vil være velegnede til at undervise i medieforståelse (media literacy).

Igangværende forskningsprojekter ved årsskiftet 2017-18

Forskningsprogram Urbane transformationer under forskningscentret CENTRUM

Urbaniseringens møder og mennesker. Migration, identitet og byudvikling i det middelalderlige og tidligt moderne Skandinavien i et arkæologisk perspektiv (2016-2019)

Velux-fondens museumssatsning har finansieret et forskningsprojekt om etableringen og udviklingen af byerne i perioden 1000-1700 ved hjælp af det omfattende materiale, som er bragt til veje gennem tre store byarkæologiske udgravninger i Odense, København og Nya Lödöse. Den unikke empiriske base bruges til at skabe en mere nuanceret forståelse af sammenhænge mellem urbanisering, migration og dannelse af urbane identiteter, således som de kommer til udtryk gennem den materielle kultur. Forskningsprojektet sker i regi af grundforskningscentret UrbNet ved Aarhus Universitet sammen med Københavns Museum og Statens Historiska Museer, Bohusläns Museum og Göteborgs Stadsmuseum. Projektet finansierer nogle kortere frikøb samt halvdelen af nedenstående ph.d.-projekt.

Ph.d.-projekt: Livet i byen – urbane praktikker, netværk og identitet i Odense i perioden 1100-1500 (Kirstine Haase)

Med afsæt i nylige arkæologiske undersøgelser i Odense centrum samt inddragelse af samtidige skriftlige kilder vil projektet etablere en ny arkæologisk tilgang til den urbane identitetsdannelse ved at analysere urbane praktikker og genstandenes biografi i et netværksperspektiv. De centrale spørgsmål er følgende: Hvordan kommer urbane praktikker til udtryk i den materielle kultur? Hvorledes manifesterer byens lokale, regionale og transregionale netværk sig? Hvordan påvirker ovenstående den urbane identitetsdannelse? Stipendiet er henlagt til Centre for Urban Network Evolutions ved Institut for Kultur og Samfund på Aarhus Universitet (Finansieret af Velux-projektet Urbaniseringens møder og mennesker, Centre for Urban Network Evolutions og Odense Bys Museer)

From Central space to Urban Place - Fra jernalderens centrale områder til middelalderens byer (2016-2020)

Velux-fondens museumssatsning har finansieret dette projekt, der skal undersøge udviklingen fra jernalderens høvdingedømmer, hvor samfundets centrale elementer er spredt på flere lokaliteter, til vikingetidens og middelalderens byer, hvor de centrale funktioner koncentrerer på ét sted. Perioden er 400-1100 e.Kr. og undersøgelsen dækker arealerne omkring Odense Fjord samt den centrale og østlige del af Limfjorden. Den lokale baggrund for projektet er bl.a. de nye arkæologiske undersøgelser ved Thomas B. Thriges Gade, Nonnebakken og bispegraven ved Albani Kirke samt de mange detektorfund fra Odenses opland. Projektet ledes af Odense Bys Museer og udføres i samarbejde med Østfyns Museer, Nordjyllands Historiske Museum, Moesgaard Museum, Syddansk Universitet, Aarhus Universitet og Københavns Universitet.

Forestillede geografier, sociale identiteter og transformationer af byens rum, Odense 1536-1915 (2015-17)

(Kulturministeriets forskningsudvalg). Byhistorien har i de senere år været præget af en interesse for byens rum, og for hvordan de forandres i samspillet mellem byplanlægningens idealer og folks praktiske brug af disse rum i hverdagen. Projektet sætter fokus på, hvordan på samspil har medvirket til at transformere byen og dens tiltrækningskraft som et mentalt og kulturelt center op igennem historien. Projektet tager sit udgangspunkt i en undersøgelse af Odense, der fra renæssancen og frem til etableringen af den moderne industriby har gennemgået en række transformationer. Grundet Camilla Schjernings barselsorlov er afslutningen af projektet udskudt til 2018.

Industri i det 21. århundrede – Robotter, klynger og fortællinger

Velux-fondens museumssatsning har finansieret dette projekt. Den overordnede problemstilling er at undersøge, hvorvidt man på baggrund af studier af den fynske robotklynge udvikling siden 1990'erne kan sige noget om forholdet mellem klyngeudvikling, identitet og fortællinger. Hvad kan en bestemt erhvervsudvikling på den ene side give af muligheder og begrænsninger for regional identitetsudvikling, og hvad kan identiteter og fortællinger på den anden side betyde for fascinationen af, støtten til og udviklingen af en klynge. Det er således projektets

teoretiske ambition at integrere de to dimensioner og derigennem give et originalt bidrag til forskningsdiskussionen.

TV2: et nationalt medie i provinsen

(Kulturministeriets forskningsudvalg) Beslutningen om at placere af TV2/Danmark i provinsen i 1988 havde både symbolske og en praktiske betydninger, som projektet undersøger baggrunden for og virkningen af. Undersøgelsen tager udgangspunkt i tre forskellige niveauer af TV 2's historie: Et politisk niveau er skal undersøge den politiske beslutning, der lå bag placeringen af TV 2 i provinsen? Hvad kunne TV 2 ifølge de politiske beslutningstagere tilføre provinsen, og hvad kunne provinsen tilføre TV 2? Dernæst et medieniveau, altså hvordan tv-stationen selv fortolkede og vægtede de lokale, regionale, provinsielle og nationale rammer, som den var blevet placeret i. Sidst men ikke mindst det stedbundne niveau. Hvad betød det for Odense at blive hjem for TV2? Selv et så æterisk medie som fjernsynet produceres ikke frit svævende, men er bundet til det sted – by, region, nation – hvor det fremstilles.

Øvrige projekter

Ph.d.-projekt: H.C. Andersens Ord og billede (2016-2019) (Ejnar Stig Askgaard)

(Kulturministeriets forskningsudvalg og Syddansk Universitet). Det er projektets grundtese, at der findes en sammenhæng mellem H.C. Andersens litterære sprog og hans billedkunst. Med tesen følger, at H.C. Andersens forfatterskab og billedkunst er udtryk for samme kunstneriske væsen eller bestræbelse – hvorfor de også bør ses i sammenhæng med hinanden. Målet er at vise, i hvor høj grad det visuelle udgør et centralt greb i H.C. Andersens forfatterskab samt at afklare, hvad det er for sproglige og tematiske fænomener, der fremprovokerer litterær billeddannelse, og hvorledes det sproglige er indlejret i digterens billedkunst. Projektets forskningsspørgsmål lyder: Hvorledes kan man forstå, anskueliggøre og beskrive samspillet mellem ord og billede i H.C. Andersens kunstneriske udfoldelse? Findes der en sammenhæng mellem sprogligheden i digterens billedkunst på den ene side og på den anden side det billeddannende (imaginative) i digterens litterære kunst? Hvilke konvergenspunkter hersker i grænselandet mellem det materielle og immaterielle billedsprog?

Anvendelse af D-Mannitol til konservering af arkæologisk, vanddrukkent træ (2015-2018)

Odense Bys Museer deltager sammen med Strandingsmuseum St. Georg, Konserveringscenter Vest og Nationalmuseet i et projekt med henblik på at udvikle en tidseffektiv og mindre omkostningstung konserveringsmetode til bevaring af vanddrukkne arkæologiske trægenstande. Projektet er støttet med 531.650 kr. af Slots- og Kulturstyrelsen. Konservatorerne Jens Aagaard og Jannie Ebsen deltager i undersøgelsen af potentialet i brug af sukker-alkohol (D-Mannitol) til træimprægnering.

Afholdte seminarer

Life and cult of Canute the Holy – The first royal saint of Denmark (6-7/11 2017)

Forskningscentret CENTRUM var sammen med Center for Middelalderstudier ved SDU vært ved seminaret *Life and cult of Canute the Holy – The first royal saint of Denmark*. Seminaret havde oplægsholdere fra Danmark, Norge, Sverige, England, Belgien og Tyskland og rummede arkæologi, historie, kunsthistorie, tekstilforskning mv. Seminaret fungerede som en opfølger på den seneste samlede fremlægning om Knud d. Hellige, *Knuds-bogen* fra 1986, og havde som formål også at gå ud over selve personen Knud og inddrage de nye arkæologiske og historiske kilder om Odense, ligesom en international perspektivering skulle indgå. Seminaret var endelig tænkt som en optakt til et større, fremtidigt forskningsprojekt med afsæt i Knud. Seminaret er det andet i regi af CENTRUM og vil som med det første seminar munde ud i en publikation, der udkommer august 2019.

Imagining the City: Urban Transformation, Identity and Place Making 1800-2017 (16/5 2017)

Den overordnede ramme for seminaret var undersøgelser af byer som forestillede geografier, og der blev særligt fokuseret på samspillet mellem byidentitet og kulturarv og følelsesmæssige aspekter af forestillinger om byen. Blandt oplægsholderne var Rebecca Madgin, Glasgow, Anneleen Arnout, Radboud og Martin Zerlang, København. Fra Odense Bys Museer holdt Camilla Schjerning oplægget "An Ancient and Industrious City:

Visual and Sensuous Geographies of a Provincial Town, 1800-1930” og Sissel Bjerrum Fossat “The Bad City and the Good Urban Plan: Politicizing Urban Transformation in Odense”.

Deltagelse i større forskningsnetværk

Netværket for bebyggelsesnavneforskning

Et nordisk netværk om bebyggelsehistorie og stednavne. Initiativtagerne til netværket er Odense Bys Museer og Uppsala Universitet i Sverige, og netværket består af arkæologer, historikere og stednavneforskere fra universiteter og museer i både Sverige, Norge og Danmark. Med netværket skabes der en ny platform for samarbejde om et klassisk forskningsemne, som museet siden 1970'erne har markeret sig stærkt inden for.

Regional and transregional interaction between the Baltic and the Mediterranean spheres in the first Millenium BC

I relation til bl.a. forskningsprogrammet CENTRUM deltager Odense Bys Museer sammen med Københavns Universitet og universiteterne i Oslo, Hamburg, Kiel og Berlin m.fl. i et internationalt netværk/forskningsprojekt om forbindelser inden for og mellem Nordeuropa og det mediterrane område. Der afholdes i dette regi fire flerdages workshops med indbyggede publikationer og et større internationalt seminar.

Sammenslutningen af medieforskere i Danmark

Tværinstitutionelt netværk for medieforskere i Danmark. Finansierer bl.a. det fagfællebedømte tidsskrift *MedieKultur*, hvor Christian sidder i redaktionen.

Ikke imødekomne ansøgninger 2017

DING. Digital Nostalgi og Genstande: Kommunikationsteknologier, sociale erindringer og digital kulturarv (Velux-fondens museumssatsning)

Sammen med Enigma – Museet for post, tele og kommunikation, IT Universitetet og CPH:DOX var Mediemuseet partner i dette projekt. Christian Hviid Mortensen bidrog med et delprojekt, der indebar en serie af fokusgruppeforløb i det medicarkæologiske laboratorium for at afprøve laboratoriefORMEN til indsamling af erindringer om mediebrug. Projektet opnåede ikke støtte og er nu opgivet.

Forskningsprojekter under ansøgning forår 2018

Nyhedsnavigation i mediestrømmen. Et forsknings- og læringsprojekt om danske topnyheder gennem 100 år (Velux-fondens museumssatsning)

Mediemuseet er hovedansøger på dette forskningsprojekt i samarbejde med Center for journalistik og Medievidenskab ved SDU. Desuden deltager HistorieLAB (UCL), Forsorgsmuseet/Svendborg Museum, Kvindemuseet og Immigrantmuseet som partnere. Projektet skal udføre en diakron indholdsanalyse af avisernes dagsordensættende og vinkelende (framing) funktion med udgangspunkt i Mediemuseets samling af spisesedler. Projektet forudsætter, at der etableres en digital database med samlingen. Denne database skal efterfølgende agere ressource for en række læringsforløb, målrettet udskolingen og ungdomsuddannelserne, der skal styrke brugernes medieforståelse ved at påvise tendenser i avisernes fremstilling af verden. Vi vil bl.a. fokusere på fremstillingen af køn, klasse og etnicitet, hvorfor de tre partnermuseer, som har en særlig interesse i denne viden, er inddraget i projektet. Projektet handler grundlæggende om fremhævelses og udvælgelsesprocesser. Dermed peger det tilbage på museumsinstitutionens egen udvælgelse ved kuratering af fortidslevn. Derfor har projektet også en museologisk dimension, der skal undersøge den museale framing gennem arbejdet forskellige typologier og kategoriseringer til systematisering af viden.

Publikationer

I 2017 publicerede de forskende medarbejdere ved Odense Bys Museer i alt 10 fagfællebedømte tidsskriftartikler og antologibidrag, samt en monografi som del af en doktordisputats.

De 10 artikler og antologibidrag fordelte sig med 4 inden for arkæologi, 1 inden for H.C. Andersen, 5 inden for nyere tids kulturhistorie.

2017	Artikler med peer review	Ph.d.-afhandlinger og væsentlige monografier
Oldtid og middelalder	4	-
Nyere tids kulturhistorie	5	1
H.C. Andersen	1	-
Samlet	10	1
Heraf engelsksprogede	4	-
Udgivet i udlandet	4	-
Niveau 2	4	-

Antallet af publicerede artikler ligger en smule under de foregående år. Mængden opfylder de publiceringsmål, som forskningsstrategien sætter (35 over fem år). De samme gælder andelen af engelsksprogede (25%), mens forskningsstrategiens forsigtige målsætning om tre niveau 2 artikler viser sig allerede at være opfyldt med årets fire.

Odense den 22. januar 2018

Mads Runge, Mogens Bo Henriksen, Christian Hviid Mortensen, Ejnar Askegaard & Jens Toftgaard

Bilag til årsberetning:

Publikationer fra Odense Bys Museer i 2017